

המחנה

ערזון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

כאוסטריא אונגריין:

לשנה 7. — כתרין
 חצי שנה 3.50
 לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה 8. — כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרין — פראנק.

"רמת המצפה"

נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולתה משהיה
 וכיול המר ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
 מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גדל רישמה.
 ברכת מ"ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
 זו או זו בראש הגליון שני כתרין
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם
 מקום בית הדאר הקודם.
 קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
 הארדסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בתוך לארץ להופיה: Oesterreich)
 בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 19 Sierpnia 1910.

גליון לב.

קראקא, י"ד אב פ' ואתחנן התרע"ו.

נשמתם על חר סיני ואזנם לא שמעה את עשרת הדברות מפי הגבורה; לא נקשרה נפשם עם נפשות היהודים האדירים שלנו שבכל הדורות; לא ינקו מתוך אותו הלשד הרוחני, שפעפועו התחיל מן השרש. הם אמנם זמורות מזענו, אלא שהובאו לארץ זרה ונשתלו ישם, הלכך לא יוכלו היות קיבועי פריצוננו הלאומי. בתוך עולם רוחני זה החל גידולם והשפעות זרות עמדו והשפיעו עליהם במשך שנים רבות. רגליהם בתוך מחננו ונשמתם נשבתה בין הענפים.

והאינטליגנטיים, היכולים להיות מקובעי הפרצוף הלאומי, נמצאים ומתהלכים בתוכנו, אלא שחסרה להם הכרה זו, אלו הם המשכילים העבריים, שמלא תפקיד גדול בעבר הקרוב ושהגיעה עכשו השעה הרצינית, שהם מוכרחים להשמיע את קולם שנית, ויש להם כל הסגולות הדרושות לכך. את מכתב ימי נעוריהם הקדישו לרבישת תרבותנו, ימים ושנים ינקו וינקו מתוך המקור הרענן של היהדות וכל עניניהם התרכזו בדברים העומדים במבורה של התרבות העברית. הומים לאין מספר השתזרו בתוכם ומסכיב להם וקשרו אותם לקניינו הרוחניים שבכל הדורות. גם מלחמות נפשיות היו להם, מלחמות ומשכרים; אולם כל אלה היו בתוך תחומנו ולא מחוצה לו. מלחמה בין האדיקות ובין ההשכלה, מלחמה על התאמת השקפת-עולם נושנה עם השקפת-עולם מודרנית,

וזרורים, המספיקים את תאוותיו השפלות של החמון וממציאים לו מזון "רוחני" כהפצו.

והאינטליגנטיים — אלו האצילים בעלי הנשמה היתרה — קובעים את דיוקנו הרוחני של כל עם. הם מקבלים את ירושת התרבות מן הדורות הקודמים וממשיכים אותה ומפתחים אותה ומוסיפים משלהם ובוראים את אותה היצירה, שקוראים זה תרבות או קולטורה. שהתרבות היא אצל כל עם בעלת צביון מיוחד — הוא מן המפורסמות. היא לאומית גם בצורתה החיצונית וגם במהותה הפנימית. הלשון המיוחדת, הריסמוריה והמרדיציה והמנהגים הקבועים והטבע המיוחד כאותו מקום ואפילו מזג האויר — כל אלו מחייבים את צורתה החיצונית המיוחדת. וההרגשות והתביעות הרוחניות והשקפת-העולם ויתר הקיום הפסיכולוגיים, המבדילים בין עם לעם, נותנים לתרבות זו את תכנה, את מלואה. האינטליגנטיים המעטים בערך הם הנושאים של התרבות והאמנות הלאומית. הם מקדישים לזה את אונם וגם את הונם.

מי הם האינטליגנטיים שלנו? לצערנו לא נוכל להשיב, שבעלי ההשכלה הגבוהה הגם האצילים הרוחניים שלנו, כמו בכל עם, תנאי הגלות והנוך הגלות הביאו לידי זה, שבעלי ההשכלה הגבוהה אינם יכולים להיות יוצרי תרבותנו או לו גם נושא-ירושתנו. אינם יכולים — גם כשהם רוצים. הם לא שאבו ממקור יבושתנו, ממקור היהדות הראשון; לא עמדה

הנני מברך את ידידי מר שמואל נטע שפירא כוויין לחתונת בתו כמ"ט. ש. מ. לזר.
 הריני מברכה בחבה את רעותי מ' יהודית שפירא לחתונתה כמ"ט. מרים לזר.

המשכילים העבריים.

פתוח הקנינים הרוחניים שבכל דור ודור מסור אצל כל עם כיד האינטליגנטיים. החמון — מלחמתו הכלכלית ודאגת יומו מטמטמות אותו ומרהיקות אותו לא רק מיצירת תרבות ומפוחה, אלא גם מהרגשת הצורך בה. החמון — גם בארצות היותר מפותחות — מוצא את מרכזו חיוו בחוג עניני החיים הכלכליים ותענוגיו הגופניים. כשהוא פונה אל הספר — הוא מחפש גם שם רק את אותה הספרות הפרימיטיבית והתמימה או השקנדלית, שזרזירי-עט ממציאים לו. אין לך ספרות בעולם, שלא יהיו מרוכים בה ספורי מאורעות מכהילים ומעשיי-גבורה של מרגלים ושוטרי-חיש ומסתרי בתי זונות ותעלולי פושעים. בקרב החמון חיים אינסטינקטים פראים ונטיה לדם ולפשע ולהנאת-בשה, אולם משום שחיי החברה אינם סובלים את התעלולים הללו ונדרי הקים מונעים בעדם, הלכך מבקש לו החמון להחיות עולם טוב זה לכל הפחות בדמיונו. ומכיון שיש דרישה, הרי נמצאים מחברים-

פעם אחת... זוהי כבר גזמא והפלגה. שתי פעמים כאו מאמריו בעתון עברי, בין החדשות. בפעם הראשונה כשנפלה דליקה בעיר ובית המרחץ נשרף, ובפעם השניה על אדות האספה השנתית של חברת "ציון". אבל מריה דאברהם! מה עשה העורך ממאמריו... קטעים, בעלי מומים, עורים ופסחים, השמיט את העקר והדפיס את המפל! —

נחמיה היה ספרא רבה ומליץ מפואר, ותאר את דומית הלילה ואת בני האדם יגיעי כח מעמל היום, הסרוחים על ערשותם והזוים שוככים בחיק תנומה נעימה והולמים בפתיקות חלומות רכי ענין; ופתאום מחרידם קול צלצול הפעמונים, ומה הם הושכים באותה שעה, ואיך הם רצים כמטורפים אל מקום המעשה, ואיך הלכנה יצאה לישוח על רקיע השמים ומרמזה אל הככבים כמסלתם על האנשים החגבים, הרועשים והוגים שמה כמורד בעטק הככא, ואיך אחו כשר הרב פלצות מיראה פן יעלה על המוקד גם בית הכנסת הסמוך לבית השרפה, ואיך שופכים כל ספרי התורה אשר בארון הקדש את צקון לחשם לפני מטיה הקביה, שיצילם מן האש, ואיך קול ברטה נשמע, כי שמע ה' את תפלתם וכדומה מליצות רמות ונשגבות כמו אלה. — ודוקא את מיטב המליצה, כל המלים היפות, המלטפות את הוש השמיעה, השמיט העורך לגמרי, ובדברים יכשים חסרי כל פיוט ספר את המאורע! וכן עשה גם למאמר השני — רק הרצאת תכנן הדברים לבד בקצור נמרץ ושמות החברים, שנבחרו להועד גירדא, ותו לא מדי!...

התמרר נחמיה הסופר על העורך ושפך עליו

"לאֱלֹהִים רַק הַשׁוֹמְעִים לִי
 הַמְּחַפְּזִים בְּכָל הַלֵּב,
 אֲנִי נוֹשֵׂא מְזוּרָה, צָרִי,
 לְחַפְּזֵי אֵת הַבָּאֵב."

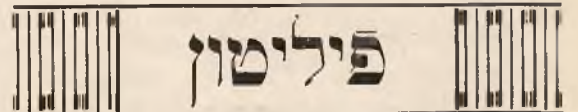
כִּי הַפְּשׁוּרָה צָרִיקָה תֹּאמַר,
 אֲמוֹן הָזָק, עֲזוּ —
 צָרִיקָה נִפְשׁ כָּל הַלְּאֹוִם
 וְרוּחַ לְבָלִי חַת".
 שִׁיחַ הַרוּחַ לִי הַסּוּד
 וְיִנְנֵי חֵישׁ בְּהַלּוֹם —
 וּבְקִרְבִּי לִפְנֵי אֲשַׁמַּע עוֹד;
 צָרִיקָה כָּל הַלְּאֹוִם.

א. ל.

אולטימטום של סופר עברי.

מאת ישעיה פוכם — פרמישלאן.

פקעה סכלנותו של נחמיה המורה העברי הפרטי כפרשדנה. הלא גם הוא לא קטל קנה באגמא ויודע את שפת עבר על כוריה, גם הוא קרא ושנה ולמד ובקי כספרות הישנה והחדשה, וכל מה שיצא מפי עטו הלא הוא על מהרת הלשון והדקדוק ואעפ"י כן לא זכה לעלות על כמת הסופרים ודבריו לא נרבעו בדפוס אפילו פעם אחת...

פיריטון

בשורה.

מְרַחֵק נוֹשֵׂא רוּחַ זָךְ
 פְּשׁוּרָה רַבַּת זוּ —
 "לֹא אֲאָמִין רוּחַ בָּךְ,
 הַלְּאֵה" הַלְּאֵה עוֹף!"
 "פִּדְרוֹת קָדִם אֲנֹכִי בָא"
 — הַרוּחַ עוֹנָה אֲטָ —
 "שִׁמַּע דְּבָרִי, אֲבִקְשֶׁךָ נָא,
 הַקְּשִׁיבָה מְעַט קָמָ."

"לֹאֱלֹהִים רַק הַשׁוֹמְעִים לִי
 וְלָבֶם מְלֵא תוֹם
 אֲנִי נוֹשֵׂא בְּשׁוּרָה זוּ
 בְּשִׁבִיב מְנַבְּהִי רוּם."

"לְהַסֵּר אֲמוּנָה, גַּעְדֵר עוֹז
 לֹא אֲדַבֵּר עוֹד —
 יִשְׁמָה, יִמְצָה אֵת הַכּוֹס,
 יִגְמָא עַד הַסּוּד."

בנין גישר בין תרבות עתיקה ובין תרבות חדשה. כל ההרסה והבנין והמלחמות ויסורי הנפש ולילות נדודי-השנה וההרהורים המכאיבים והגעגועים על העבר והשאירות על העתיד — כל אלו חזקו עוד יותר אותם אל ירושתנו אנו.

אולם מלבד זה שהם נו-אי-ירושתנו יש להם גם הכנה נפשית לזה. רוב המשכילים העברים הם בעלי נפש מתרגשת ורכה, חולפת ושואפת. הם מתרגשים כשהם רואים תינוקות של בית רכן מדברים בשפת-הנביאים. הצלצול העברי פועל עליהם כשיר השירים מימות האהבה הראשונים ומכניסים אותם שנית לתוך מקדשם החכימי, מכצר זכרונותיהם. הם מתרגשים למקרא. יצירה ספרותית יהודית הגונה. הם מרגישים בתוך תוכם, כי זה עישרנו הרוחני, כי זאת הכבודה, שאנחנו מובילים בדרכנו האפלה. הם מתרגשים בכל צעד, הקרבנו לרכישת ארצנו ולהתישבותה. הם מתרגשים ומתגעגעים ושואפים וחולמים לפרקים — אולם אינם משתדלים בשום פעם לפעול על החיים. להפך, הם משות עבדים מהר לכל סכינה בעל-ביתית חסרת כל אידאליים.

הלא אם נסתכל לחייהם הפרטיים של המשכילים הללו ובשעה של הסתכלות זו נזכור, שהם ורק הם הנם האינטליגנטים ישרי משמרתנו הלא נהל למראה עינינו, מכיון שהם נכנסים לחיי הנשואין והמסחר הם ממלאים את ארונות ספריהם בספרי המופת האשכנזיים, באיניקלופדיות גדולות וקטנות ולשוא תחפשו שם את ספרי-המופת העברים ואת הספר העברי החדש. אתם תמצאו ביניהם אלפי חותמים על ה"נייע פרייע פרעסע" וה"צייט" ודומיהם — אולם לישוא תחפשו אצלם את העתון העברי ואת הירחון העברי. על קירותיהם תמצאו כל מיני תמונות, אולם לריק תבקשו את יצירת המכחיל היהודי, האמנות היהודית. מעטים מהם רוצים להשקות את נפשם הלאומית במים הדלוחים של עתון זרנגני יומי או באיזה שבועון אשכנזי ציוני. ועין שחסרה להם ההכרה הכרורה מה הם לעמנו, הלכך אינם מכירים מה שהם עוללים לנו. הם מביאים לידי גסיסת התרבות העברית. העתון העברי אינו יכול להתקיים והוא נסגר, הספר העברי אינו מוצא לו את קונו והוא חדל להופיע, הסופר העברי אינו מוצא לו את פרנסתו בשפתנו והוא פונה לו אל כרמים אחרים, האמן היהודי אינו מוצא ברחובנו לא את מעריציו ולא את מפרנסיו והוא

פורש והולך לו אל רחוב אחר. אבל אל תדמו, כי המשכילים ככלל פנו ערף לתרבותנו, לא בעמקי נפשם הם נאמנים לנו. אולי היו מסוגלים בשעת סכנה גם להקרב איזו קרבנות. חלומותינו הם חלומותיהם. רק חנוכם הקודם, שהיה חריצודי וסגור, אשם בזה, שהם משתעבדים מהר להשפעה אחרת. זה היה חנוך בלתי-צבורי, סגור וסגור בתוך די' כתלים, רחוק מן החברה. כל מה שנעשה בתוך נשמתם היה סמוי מן העין הזרה. והלכך חסר להם — מלבד ההכרה הכרורה, כי התרבות העברית נתנה למשטרת בידיהם — העוז ואמין-הלב לחיות את חייהם הם ולסול מסלה גם בשביל אחרים. הם נוכים במסחרים על הסתלקות השכינה ועל התורה המונחת בקרן זוית ומשחכתת ואינם עושים כלום להשיאתה. יש להם לפרקים החפץ הטוב — רק רפיון הידים ומוג לבם משקיע אותם בכצה המוגית.

הגיעה עכשו השעה שהמשכילים העברים יכירו את מקומם בעם העברי. המשכילים העברים צריכים לברר לעצמם את עמדתם ביהדות ולהשתחרר משעבודם לסביבה הבעל-ביתית ההמונית. הם צריכים ראשונה לדפוק על לבם על חטא שחטאו לתרבות עמם ולכפר על חטאותיהם ועונותיהם המרובים. הם צריכים להתעמק בפובלמה הלאומית ותכנה ולהכיר, שחתימה על עתון עברי-ירחון עברי וקנית ספר עברי היא עבודה לאומית הרבה יותר חשובה מקנית שקל ונטיעת עץ-זית בארץ ישראל. ארץ כי תחרב — אמר אחד העם — יקומו אחר כך גבורים ויבנו את שוממותיה, אבל עם כי יחרב — מה תוהלתנו? אין יכולים להכחיש בחשיבות שום עבודה לאומית אחרת, אלא שהעמיק להסתכל והמרחיק לראות לא יוכל בשום אופן להתפסק בהכנת מקום לעם, בשעה שעם זה הולך ונחרב ומתרוקן מתכנו הלאומי ומאבד את פרצופו הרוחני.

תקופתנו זו היא תקופת הלאומיות. צעקה ורעיש ברחוב היהודים, סמורנטיים, אקדמיים, בחורי בית המדרש — כלם עובדים את עבודת עמם. גם הבנות נשפלו להם. אספות וקונפנרנציות וועידות ודמונסטרציות נהדרות — בכל מקום וככל שעה. אולם יביטו נא בעינים פקוחות אל הנעשה מסביב ואל ישכר אותנו רעש הרחוב. אם הלאומיות הצעקנית תלך ותתפתה בדרך זו, יהיא הולכת עבשו — אז אוי ואבוי לנו. היא נתנת את הרכוש ונוולת את הנפש, היא מושיטה לנו פרומה

על המצפה.

האנקטה ע"ד הדלות. המאגנבלאט" הלבובי מזכיר, כי האנקטה הזאת, הערובה מאת הנהגת מדינת גליציה, לברר סבות העניות של היהודים ותחבולות לעזרם, אינה דבר חדש. לפני י"ח שנה כבר היתה אנקטה כזאת, שנערכה גיב מאת הנהגת המדינה, נדרשו דרישות יפות ע"ד העניות המופלגה וחסר הפרנסה. ראש המדינה הגראף טרנובסקי בכה מרוב צער בישמעו את העני והרחקות, שישכלו יושבי המדינה, החלטות טובות החלטו, להרכיב "תרבות" בין יהודי גליציה, לעזור את בעלי המלאכה, ליסד חרשת וכדומה. גם אז היו היהודים המתבוללים לוונטיינין, ביק, פלדישטיין ופיפעס המתעסקים בדבר והתפארו לפני היהודים, כי ישעום תשועד גדולה. וסוף הדבר היה, כי אדירי הפולנים וכראשם הפרופסור גראף טרנובסקי, אחי ראש המדינה, בראשם, עכבו בידי הנהגת המדינה מעשות דבר לטובת היהודים וכל המפעל היה לאפס, הכל נשכח. ויהודי החצר של ועד המדינה לא העיזו אף להזכיר את ועד המדינה לקים את החלטות. עתה עברו י"ח שנה למן התשועה הראשונה, ק"ג אלף יהודים נדרו בינתיים מגליציה מאפס

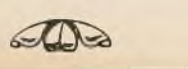
במכתבו ושנית אולי הוא מתכייש בפני חבריו להודות, שעשה שלא כהוגן, ואין בו ממת נביא הנביאים, שהודה ולא בוש; אבל הציו... מדוע לא הופיע הוא?... נחמיה היה שריו בכעס, וחפץ מאד, שיקפץ רגזו שלו על העורך וינקום ממנו את נקמתו. ירגיש הנבל הזה את מעמו הוא ובשרו יהא נעשה חרוזין חרוזין, אבל לא ידע איד ומה לעשות, שמרתו של העורך תתפקע, עד שהקביה הזמן לידו. בה בעת הוציא העורך מאמר ראשי בשם "הסכנה הזרנגנית ומותה", ובכל חום ותקף אהבתו להעבר שר עם ישראל ותרבותו, ציין את הסכנה הכרובה בזרנגון, אם הדור הבא לא יהיה נוקק אלא לזרנגון בלבד ויקבל את חנוכו ואת תרבותנו העתיק רק מבלי שני זה, "אוי יוכל הזרנגון להעביר קו מוהלט וחוצין בין העבר של עם ישראל ובין העתיד ולעקור את "הר סיני" במוכנו היותר לאומי ובכל עמקו ויפיו של מוכן זה, ולשכלל הרים חרשים עם אלים חרשים במקומם... ובעל המאמר קרא ליחודי סגולה, לעמוד בפרץ ולקדם את פני הרעה בעוד טועד, בשמחה לאיד קרא נחמיה את כל המאמר, ונהנה הנאה משונה מקול צעקתו של העורך מעצמת מכאוביו למרבית הסופרים הזרנגניים, וכאן מצא בעל חוב מקום לנכות את הוכו, מבלי משים גלה העורך את המקום הרופס, שבו יוכל להפצע על נקלה. ועוד בו ביום כתב לו נחמיה התראה ואולטימטום: אם ידפיס את כל מאמרו וספוריו בלי שום ישנוי ובלי הישמטה כל-שהוא מוטב, ואם לאו — הרי זה מתחייב בנפשו, שאבד בידים ללישון העבריה. בי גם הוא ימא את עמו — וית יזל לכתוב זרנגנית!...

רשות וכבר צוחו על זה קדמונים וזוהירו לדקדק בלשון ולמסור דברים כהויתם בלי חסר ויתר, בלי תוספת ומגרעת וגם מקרא מלא הוא "לא תוסף ולא תגרע". מכל זה אנו למדין, שאסור לאדם, אפילו הוא מויל בישראל, לשנות מטבע שטבע המחבר, ואינו רשאי להחליף, להחסיר או להעריך, וקרוב לומר, שזה נכנס בסוג "ופרין גדר ישכנו נהש". על הסיום היפה והמצליח הזה היה נחמיה מלא קורת רוח. מעכשו לא יהיז העורך לשנות כרב או במעט, אם משום צדק ומשפט, אם משום יושר ואם תמצא לומר — משום יראה! החוט המשולש לא כמרה נתק!

בצרוף עם המוסר אוהב" שלח נחמיה אל המערכת את ציונו החדש וכרי היה לו, שהוא מעשה ידי אמן. ספור המעשה מעובד מכל הצדדים כראוי, גבור החזיון בולט בכל אישיותו הגדולה והחזקה, ועומד כמו חי וקים בכל קויו ושרטוטיו, תנועות גזו והעויותיו, נחמיה היה מבין בעל אופק רחב וידע, שהציון עלה בידו יפה יפה "בפתור ופרח" ומעמו "מעם גן עדן" ממש, והיה שמח למפרע עם הקוראים, שיהנו ממנו הנאה מרובה וילקקו את אצבעותיהם" ובכליון עינים היה מחכה בכל יום להופעתו בדפוס, והוא לא בא! עדן ועדנים עברו והוא איננו ואיננו! ואיך יאמר ההמון מחלה ממושכה — מות בר...!

האמת נתנה להרשם, המוסר אוהב" גופא נכתב לכאורה בשביל שתי עינים, אבל מחברו היה משובטע, שכל מה שהוא כותב ראוי להתפרסם ולהקרא באלפי עינים, ותקוה התנגב בלבו, שהעורך ידפיסוהו עם הערה מצדו להצדיק את נפשו. וכאשר לא באה תקותו לא היה איכפת לו כלל. אולי בזה צדק העורך, ראשית לא הרשה לו כפירוש להשתמש

קיתון של רותהין, איך מעין הוא, הריש-ברזנו, לעשות בידו הנסה. נתוח במאמרו, אשר טפה ורבה בזעת אפה, נתוח עד שהפרוץ מרובה על העומד! הרי זה בדאי כמה שחתם את ישמו מתחת "המאמר", לא מינה ולא מקצתו! זוהי פשוט נגבת דעת זכריות! משל למה המאמר הנדפס דומה כחתול בפני הארי, אף ישנם הוא על משפחתו יתחשב, הוא, נחמיה, אינו מוצא בו לא סגנונו המבריק ולא מליצותיו החוצבות להבות אש, גם הרעיון קלוש מאד והצטטק כפלה דבלה תחת קורת בית הכבד, וכן לא יעשה איש מן הישוב בעל תרבות, אשר סגן אך מעט קולטורה אל קרבנו... המכתב, או התוכחת מגלה, כאשר קרא לו מזכרה יצא חריף ומפולפל מתחת עמו וירא היה פן ימצא העורך את עצמו נעלב ולא יתן לו להבא אפילו דריסת הרגל בחצרו, כלומר בעתנו, סוף כל סוף הוא העורך, והוא המושל בכפה, ונטלך נחמיה והתישב בדעתו, לנגז את התוכחת מגלה לזכר עולם בין יתר מכתביו וכי הערך. גם זה היה לכנה לבנינו הנהרה, לעשות לו ישם עולם בספרות, ולא לחנם מרח ועשה, כי אם ברצות השם יצאו כל כתביו לאור, או יהיה הדוקומט הזה עדות לדמות דיוקנו הרוחני, והדור הבא ישפוט בינו ובין העורך... לעת עתה כתב שוב מכתב אל העורך בדרך-אופן, בנמוס ובהשטמת כל החרפות והזוללים, שיוכלו לפגוע בכבודה, מכתב מלא ענין והגיון וכנהו. מוסר אוהב, בו הראה לו בעליל בראיות ברורות וכמופתים חותכים, מן השכלי, מן הקבלה ומן הכתוב, שהוא עובר עברה חמורה בשניו ובהשטמותיו. הכותב איזה מאמר הוא בודאי קנינו שלו, רשות היחיד, לא רשות הרבים ולא כרמלית, והרוצה לעשות שניים בושות שאינו שלה, צריך להודיע לבעליה ולקבל ממנו

משלמי טובה תחת רעה, כמו אצלנו אין בישום אומה ולישון, ואיך תאמרו חסדי ממום, נשחתי המדות, חצופים הם בני הנעורים ונזחים לכעוס?! — נחמו, נחמו! מתאוננים אתם על פושעי ישראל, השואפים להתבלבל בעמים אחרים, שיבזו כל דבר יהודי, יאסו בלשוננו ויאחבו רק לישונות נכריות וענינים נכריים; באו נא לגליצא ותראו, מנהלי המתבלבלים יסדו עתון יומי יהודי בלשון היהודית, שאין בו תבנים בו כלל על-אדות ענינים כלליים, פוליטיקה מדעים, מאן דבר שמם! אינם מתאמצים עוד לזכותנו בהשכלה, כי-אם רק בפלפול וכובוהים רותחים על ענינים יהודיים דוקא ימלאוהו, והם לבדם יקראו בו... ומי שלא ראה שמתחם בפלפול היהודי הוא לא ראה שמהה מימיו, זאת ועוד אחרת, כבר בשרונו בעתון ההוא, כי גם שבוועון עברי עברי ממש, יוצאו בקרוב, וכפי ששמעתי ממקום נאמן קנו להם כלם ספרי למוד בה"ם העברי, כי הלא הם לבדם יהיו אנוסים לקרוא בעתונם העברי ההוא, מה? לא? כי-אם מי זה יקרא בו? ומה תאמרו עתה? העוד תקוננו על שבחת ישפתנו ועל מעוט קוראים עברים ועל חסר אינטרסה בעניני היהודים? — נחמו, נחמו!

דואים אתם על היהדות ההולכה ובלה, על התורה ההולכה ומשתכחה ואתם יראים, שבן דוד יהיה מוכרח לבא בדור שכלו חיבי, כי לדור שכלו זבאי אין כל תקוה שיהיה עוד, מה נסכלתם אדוני, הוי מה טעיתם! כלל בידנו: "זוכה מלאכתו נעשית על ידי אהרית" והנה אנהנו כלנו זבאים, כלנו צדיקים, כי אין אנו נזקקים עוד, שעסקנים יהודיים יקהילו אספות ויערכו אנקטות להטבת מצב היהודים, לתת לרעבינו להם ולערומינו מלבוש ולעצלינו עבודה, הפוליטיקנים הפולנים עורכים אנקטות, משברים את מוחם ורושמים רשימות ומקהילים קהלות, להטיב מצבנו ולגרש דלותנו, זכינו — ומלאכתנו נעשית ע"י אהרית! — נחמו, נחמו!

מכתבים מערי המדינה.

קונובא. בעירנו התלקחה אש המחלקת זה כחצי שנה ומתרחק הריב הוא הרב אביד בכבודו ובעצמו, נכד מהסידו סמרינסקי. עד כה נהל הוא ואנ"ש את הקהלה באופן דפוסטי ואין מי יאמר אליו מה חעשה. מס כבד הטילו על העם כבד מנשוא בלי כל חשבון וכל ההכנסות היו להרב למנה, ולצרכי הצבור לא היה כסף, עול חיובות הוטל על ציאר הקהלה, הנוגשים אצו והקפה ריקה. בבחירות, שנעשו בע"י של הרב ולמרות סדר הבחירות, שרוב בעה"ב הם חסרי דעה, הצליחה האפוויציה לבחור משלה חמשה פרנסים. בהגיע הישיבה לבחור נשיא היו הדעות שקולות, מהצד על צד הרב ומהצד על צד מתנגדיו. כל נכלי הרב להטות את בעה"ב אליו לא תועילו, גם השחר, שהבטיה לגביד אהר, שיפטררו מס, לא עשה פעולתו. ע"כ נועץ, שיקה הוא שהר, לתת לבחור מתנגדו לנשיא וגם נבחר. בהיות הישרד ביד הרב חזר מרבריו והגיש מתאה אל שר המהוז ודרש לבטל את הכחירה. אך שר המהוז לא פנה אליו וצוה למסור את הנחגת הקהלה ליד הנשיא הנבחר והעיר צהלה ושמתה. כל העיר חגגה בישון שאין לתאר את צאתה שמתת סבלות עריץ. סדרים הונגה בקהלה, נקצב שכר הרב, והמו"ץ והשבוים, הכל ביושר. אך שמתתנו היתה עדי הרב. הנכר לא שקט עוד והתגז לו שדרה מדעת עצמו, למרות כל הקהלה ולמרות הכרעת שר המהוז, הוא צוה את השותם, שלא לשהוט על פתקאות הקהלה, כיא על פתקאותיו הוא, כמו לפני הבחירה והשוחט מאנ"ש שומע בקולו ומחלק את ההכנסות בינו ובני הרב, והמו"ץ, הזקן, שהוא הוא הרב האמתי וכן השויב השג ושבים בלי פרנסה. כאשר תבע המו"ץ שכרו מאת הנכר התקיה המושל מעצמו, גרפהו וזכהו כאחד הריקים. בני העיר מתפלצים על גסותו וחצפתו ועל גולתו וחמסו. הקהל הגיש הרב בפלילים וכדאה איך יפול דבר. זאת קללת רבנות הנכדים הרובצת עלי קהלותינו.

מכתב מאונגורן.

וואין, אבל גדול ליהודים החדדים באונגורן, כי רב גדול וגאון בתודה ר' משה בן עפרם (כן היה רגול לחתום, שמו היה ר' משה גרינוואלד), האכ"ד ודאש ישיבה בחוסט, נפטר בדמי ימיו ביום ז' אב. זה כשנה שסבל מסחלה קשה, סחלת הסדשן. בוויין עשו לו נחום, אך זה הועיל רק להאריך יסוריו. בתחלה היה רב בתומונא ואח"כ בוורדיין. הקטנה ובסוף בחוסט, עיר קטנה, אבל באור תורהו ואיר לכל המדינה, הוא נחשב באוטוריטט בתורה. ישיבה גדולה החזיק ותלמידיו רובם תיח גדולים, דנים מרבני החרדים מה תלמידיו. והוא לא היה ברוב רבני החרדים, הפספטצמים בדי אמות של הלכה ויראים

אוסרם לכא. עתה באשר הוביחו היהודים. ומליציהם, כי לא הוזמנו ולא עשו כל אמנה עם שום אדם לכא אליו לעבודה, מודים הפקידים, כי אמנם אין באן הזמנה, אלא ישככל זאת לא יבנסו היהודים, כי הלשים הם. תואנות זדון ורשעה כאלה היינו רגילים לשמוע מפי פקיד רוסיא ורומניא ועתה מפי פקיד אמריקה החפשיית. זאת היא אמריקה מבטחנה. זהו מקלטנו היחיד ומי זה יערב לנו, כי לא יבא יום ויתנפלו אורחי אמריקה על אהינו הם להרגם ולבזותם כמו ישעשו לכושים?

פיריטון קמין.

נחמו, נחמו.

אין מנחם ואין במה לנחם — אתם אומרים — בכל מקום מבטכם רק צרות ותלאות, קלקול המוסר והשהתת המדות, הכל סה, יהרו נאלה? הא לכם נספי נחמה ולכו מהו דמעה מעל פני עמנו, יתנער מעפר, יקום וישתה בוס תנהומין.

בגלות מצרים היתה גזירת תחוב המושב הלה לא רק על בני ישראל, שיישבו צפופים בגשן, כי-אם גם על מלאכים, ישנאמר ושמתי פדות, והפליתי, ופסחתי; אבל בגלות רוסיא יש ע"כ למלאכים זכות ההתהלכות ותפישת הישיבה החפשיית ככל הארץ, אין פדות, אין הפלאה ואין פסיחה. הנה מלאכי ההולירע ומלאך הדשומא מטיילים להם בארץ לארבה ולרחבה ואין משינובניק ושומר שימחה בידם. האין העולם מתקדם במאה העשרים? — נחמו, נחמו!

אם ברוסיא נתנו הנינה לבל הורגי היהודים ולעורכים להם מטבה, הנה באוסטריא, בהשתפך הסד הנינה על כל מיני הוטאים ופושעים, זה לפני שנתיים וגם זה עתה תמצאו בין המהוננים גם אותם הרשעים המטיילים ישנאה ומשטמה בעם נגד עם אחר או בעלי דת אחרת, אבל לא תמצאו כמהוננים האלה היוצאים עתה לחירות, אף אהר, ישעורר ישנאה ליהודים, שקרא חרם עליהם או ישעין לעשות בהם פגרות, כמו ברוסיא. (* האין זה ע"כ הצי נחמה? — נחמו, נחמו!

לפנים בישראל היו נביאינו משה וירמיה צריכים לכתוב בספר ולהזהיר הזהרה אחרי הזהרה, לשלח להפשי את העבדים העברים בשנה השביעית והם לא ישמעו תמיד וכבישו את אהיהם לעבדים אהרי שלחם אותם (ירמיה ל"ד י"א); והשתא בהגיע השנה השביעית שנת הישמטה, שלחו אהינו ברוסיא ובפולין ובאמריקה מאות אלפי פועלים יהודים להפשי הנם, לבלתי עבוד ביהודים אהיהם, כי-אם בפועלים נכרים, וזה בלי הזהרת נביאים. דורנו עושה תשובה, האין זאת עקבתא דמשיחא? — נחמו, נחמו!

קובלים אתם ובוכים על בני הנעורים שלנו בפרט ברוסיא, שהזשחיתו דרכם, נעשו גסים, חסרי גמום, רגזים, בעלי אגרוף, ישופכי דם, נזחים לכעוס, קנאים לאומיים, חצופים, אינם נושאים פני איש. תארו נא לכם אבל לאומי ככל עם אהר, אין חלוק אם צרפתיים או הינאים, אנגלים או הוטנטוטיים, אשכנזים או כושיקונגה, פולנים או פרסים וכיו וכו', אם יעזו איש מהם לערוך לעם מנגינות ומחולות, משחק תיאטרוני או כל דבר פומכי ישל שמתה וישון ביום אידם — מה יעשה לו העם? הלא יתנפלו עליו ויקרעוהו לגזרים ואת בית הוללותו ישרפו באש, האין זאת? אכן בני הם הם, ואיך יוכלו לעשות אחרת, והנה גם לנו יש אבל לאומי, בתשעה באב נשבתה מלובה לישראל, נשמה ארצה, נשרף בית תפארתו והעם הכרע למבה, לשני ולכזה, לנדודים וליסורי גיהנם לשני אלפי שנה, והנה בווארשא ובכערים אחרות באירפה ובאמריקה ערכו בעלי התיאטראות היהודים שחוק פומבי, מנגינות ומחול כיל תשעה באב ובני נעורינו התנהגו בנמום ובישוב הדעת, שלא נשמע כמוהם בכל הגוים; לא רק שלא ההירבו את כתי התיאטראות ולא הכו עד מות את המשחקים, אלא אפילו לבעלי מומים לא עשום ולא עוד אלא שישלמו להם כמיטב כספם ומלאו את התיאטראות והתענגו על השחוק ועל המנגינה ועל המחול — מפני הנמום, אכן אנשי שלום ובעלי מדות טובות, (* כי לא נאשמו מעולם ולא עמדו לדין ולא נענשו.

עבודה ולחם, ריב הסוחרים הבינונים רוששו והיו לאכזונים. הוק שבינת יום א' הביא שואה על מאות אלפי יהודים, הנחגת המדינה עצמה תומכה בידי סוחרים נוצרים, לגזול את המסחר מידי היהודים, על בעלי מלאכה יהודים הוטל חרם, הכמי היהודים דהויים מכל משרת הרשות, עתה מוסרה הנחגת המדינה עצמה בידים אלפי כתי מוגה של יהודים בידי נוצרים ואיך נבטח באנקטה שלה, שכל עיקרה לא נוצרה לפני שלש שנים רק לפני הבחירות הכלליות, להראות את היהודים שאינם צריכים באי-כחם, אחרי הבחירה ישנה האנקטה שנת ישרים, ועתה שלפי ההשערה תהינה בחירות חדשות בקרוב ויצאנה אל הפעל וארגנם של יהודי החצר גומר עליו את הלל ורועה להסביר ליהודי גליצא, כי זאת ישועתם, זאת גאולתם ואין להם רק לפתוח פיהם שימלאוהו, אלו הפצו באמת עורכי האנקטה לפעול לתשועת דלי היהודים, היו נמלבים תהלה כאלה העוסקים כל ימיהם בשאלה הקשה הזאת ולא רק כאלה המוכרים כל אינטרס עם בעד תועלת קלה של עצמם. אמריקה מבטחנה.

מבטח עוז היתה ממשלת ארצות הברית ליהודי רוסיא בימי דור אהר, אצלה מצאו מפלמ, בה חסו מעקת אויב, היא היתה נחמתם בענים, ולא רק ארץ בטוהה לגור שם ולעבוד ולהנות מיגיע כפם היתה להם אמריקה החפשיית, כי-אם גם מגן ודורש דמים. ככל עת צרה כללית פנו יהודי אמריקה אל ממשלתם, לריב ריבם ולתבוע משפט אהיהם ואמנם הרימה פעם ממשלת אמריקה — אם גם לריק — קולה אל עריצי רומניא, וראויה היתה אמריקה לדרוש משפט וצרק מאחרים, כי היא היתה סמל הצדק והחרות, אפס עת אחרת באה, אין עוד אמריקה מה שהיתה, גם בה עברה אהבת עצמם של אזרחיה את הגבול הנצרך להגן על עצמם גם בה נשמע כבר הכרוז המרשיע "אמריקה לאמריקנים!" אלה, יהיו זה תמול גרים גרורים מבקשי מקום להניח ראשם ולאכול פת להם, מתימרים היום להיות אדוני הארץ הגדולה והרחבה, שיש בה עוד מקום לכמה מיליוני בני אדם; אלה, שזה תמול בקשו רחמים להגן עליהם מפני להוציהם, מביטים היום בעין רעה על פליטים כמוהם הנמלטים אליהם מידי צונג ואכזר; אלה שזה תמול נחשבו בארץ מולדתם מאת התקופים לבוים, לבני אדם ממדרגה גרועה רק בעבור היותם החלשים, הושבים היום באמריקה את השחור (הכושי) ואת הרוק (הגרים) לבני אדם בזויים ממדרגה גרועה רק בעבור היותם החלשים, המעט, רפי הידים, "כל דאלם גבר" היה גם באמריקה ההסידה לחוק קים, ודיפת השחורים על לא דבר, שהרגיזה זה עתה את כל העולם הנאור, הורידה את אנשי אמריקה ממרום הצדק והיושה, שהעפילו לעלות עליו במלחמתם בישביל שחרור העבדים. לפי שהעיו איש ישחור להיות הזק מאיש לכן בהתאבן עמו, נהרגו באמריקה כמה עשרות כושים נקיים, עתה לא תעזו עוד ממשלת אמריקה להרים קולה לעריצי המזרה, לנעור באנשי רשע, המושלים באדם לרע לו, אם אמור תאמר עתה אמריקה לרוסיא, הרפי ידך מהציק ליהודים, תאמר לה רוסיא, "שלי קיסם מבין עיניך", אין אפא פלא, שכאשר באה הצעת הצירים היהודים בפלמנט האמריקני לריב ריב היהודים ברוסיא לא העיז אף ציר נוצרי אהר לתמוך בהצעה הזאת, כי איך תשא אמריקה פנים בפני רוסיא, ולא רק זאת אלא ישנאה עצמה עושה מעשה רוסיא גם ליהודים הלבנים ולא רק לכושים השחורים, עד כה סגרה אמריקה את גבולה המזרחי בפני יהודי המזרח ועשתה כמה סיגים וגדרים קשים, לכל יוכל כל פליט למצוא מקלט בארץ החרות, או אפשר היה עוד למצוא זכות לחקים האלה, ערי החוף המזרחיות באמריקה מלאות כבר עניים הולכי בטל מאין עבודה והיוקר יאמר בעבור זה, האנשים יושבים צפופים וחקי הכריאות אינם נשמרים היטב מפני הדלות, ע"כ מצאו נדיבים יהודים עצה טובה, להעביר את הגולים דרך חוף גלוסטון, אשר בקצה דרום מערב אמריקה הצפונית, שם עוד ארצות ריקות רחבות ידים, המיחלות לגולים חדשים, לסדר בהן ישוב ולהביא בהן ברכת ישקידה והריצות כפיים, והנה גם שם כל הרלתיים סגורות, בתחלה מצאו הפקידים תואנה, שיהודי רוסיא הבאים שמה דינם כפועלים שהוזמנו מתחלד מאמריקה, שהחוק

הוציא זכאי עורך נוצרי ערבי בחיפא. המעורר מדנים ואיבה בין הערבים נגד היהודים; באדריאנופול העליל שר השוטרים עלילת שוא על היהודים וישם אותם במורדים ועתה באה שמועה מאיסקוב, כי אופציריס טורקים חללו כבוד עלמה יהודית לעשותה בעל כרחא כזונה והיהודים קנאו לה והאופציריס שלחו בהם את ידם. דומה שהטורקים הצעירים למדו מאירפא לא רק תרבות, כי-אם ודון נגד החלש. הימים הכאים יראונו אם מקרים היו המאורעות האלה או שיטה ייש בדבר.

סוחר נפשות. בוין נתפש היהודי יעקב שילד, שגנב נשים ונערות יהודיות ומכרן לאמריקה הדרומית לבתי זמה. את הנערות לקח לו לנשים כדת משה ואח"כ שלחן שמה וגם נשים נשואות, אמות לילדים, פתה לברוח מבעליהן לאמריקה. להשתכר בסף; מפכתבים, שנמצאו אצלו נודע, כי עמד בקשר עם סוחר נשים ברומניא ובאמריקה. ביה"ד חרץ עליו משפט מאסר לארבעה חדשים.

ממשלה מושגיחה על כשרות. ממשלה מושגיחה על כשרות בדת ישראל לא ישמענו עד כה בלתי-אם ברוסיא אחרי המדידה וזה מטעם פוליטי, כי בקשה שישוכו היהודים לדתם, למען יהיו נאמנים גם לה. עתה באה שמועה מאמריקה, כי בשיקאגא נקהלו הרבנים והשוכנים והקצבים מוכרי בשר כשר והזמינו גם את באי-כח שלטון העיר והפוליציא, למען יעזרום המה להשגיח, שלא ימכרו רמאים בשר נכלה במקום לשר בשר. הפקידים הבטיחו עזרתם, כי זאת היא רמאות פשוטה בעיניהם. בארצות המזרח אין זה נחוק, כי פה לא תבטח ישום יהודית בציון "כשר", הנכתב על פתח הקצב ותקנה בשר רק בחנות העומדה באמת תחת השגחת הרב. אולם בוויין ובשאר ערי המערב נחוק לקחת את הפוליציא לעזרה ולדרוש ממנה לענוש כל רמאי הכותב על חנותו "כשר" ומוכר ליהודים בשר מרפה.

מעשה רומניא. בפוקישאן ברומניא הלל נוצרי את קברי היהודים. המתים הוצאו והושלכו בחוצות ולפני פתחי היהודים. כל הרואים, יהודים ונוצרים, התמרמו ודרשו לענוש את הרשע. החשד נפל על סוחר יין נוצרי, הדר סמוך לכיחוק. כאשר התקבץ העם סביב ביתו ירה עליהם ומחצם צעעים קשים. השוטרים באו ובחרב שלופה הפיצו את העם הזועף. כחוצות העיר קמה מלחמה ונפצעו עוד רבים. חמשים איש נכלאו במאסר.

הנוך גננים. מעזבון המנוח אלכסנדר סימון נקנה חבל אדמה אצל האנוכר. להנך שם מורים יהודיים במלאכת גננים כמטע עצי פרי וירק ע"פ שיטות שונות. גם יכוננו שם בית מלאכה לאמניות יד שונות. המורים ילמדו גם חכמת הטבע ופדגוגיה. את המלאכות ילמדו אח"כ את תלמידיהם, להרגיל את בני היהודים בפעולות ידים.

ראש האזרחים הגיוריורקי. בשליחות יד בחיי ראש האזרחים גאינור בני-יורק התעצבו ביחוד אחינו שם. כי אוהב ישראל הוא מאין כמוהו ולא רק על היהודים בתור אזרחים הגין מאז היותו עוסק בצרכי הצבור, כי-אם גם על דת ישראל. תמהון העירו דבריו, שענה לפני חדשים אחדים את המסוונרים, אשר בקשו ממנו לתת להם רשיון, לדרוש לפני יהודים בחוצות. הוא ענה אותם קשות, שאין כל צרך להפוך את היהודים לנוצרים, לדת היהודית יש רשות להתקים למצער כמו להנוצרית. מה שעשו הנוצרים ליהודים מאז היותם הוא כתם של חרפה לדת הנוצרית.

האורב על הגבול. הפוליציא האונגרית, האורבת על הגבול לבני גליציא, עושה פעולתה בשיקדה. ביחוד היא פוגעת בקנאה יתרה ברכבים, הכאים שמה לעניני משפחה או אפילו להתרפא במקומות התרופה. מפניהם היא מפחדת כמו השד מפני הצצית. הממשלה המדיארית יראה, פן יחזקו הרבנים את דת ישראל הרופפה ויעכבו בזה את ההתבוללות, שהיא רוצה בה. בן הרבי מדולינא בא לוויזקאי להתרפא. מיד פקדה עליו הפוליציא, לצאת מן הארץ בתוך כ"ד יענה. רבי אחר בא מסקוליא לקעלעטשען. השוטרים העידו עליו, כי ראו בעד חזר המנעול, כי משח הרכי בשר אשה באיזו נוזל וקבל שכר בעד הרפואה. הרב

להשאר זמן מה בארץ, וכו'. האמצעים לעזרת הללו יוקחו מן תרומות שונות, בהן תרומה הכרתית של הקהלות, פרוצנטים אהדים מהכנסותיהן השנתיות. תוצאות הענין הזה, נוכל להגידו מראש, שהיינה מש חות מאד ונקל לקוות, שהלק גדול מן הצרות שפובלים אחינו הנוודים האומללים, אם לא בלן, תהדלנה הודות לפעולה הכרוכה של ארגוניציית הדשה זו.

אברהם.

מקרוב ומרחוק.

שונות בפזונה ישנה אשה פולנית, הודקוויטש שמה, בת קב"ה שנה. ובכפר פבלסקא בבלגריא ישנה אשה ושמה בכא וואויליקא בת קב"ה שנה. מאה שנה רצופות עבדה בשרה וגם עתה עודנה רואה ושומעה היטב והולכת לשיל מעט. בנה הוא בן מאה שנה ואינו חזק כמוה. יש לה יותר ממאה נכדים ודור רביעי וחמישי. — הקיסר סלה ביום הולדתו השמונים לכל מי שנאשם עתה או שכבר נשפט ונענש בעין מרידה או קשר או גדוף בית המושל או ערור שנאה נגד עם ודת ולכל פושע מדיני, — בוויין התעוררה תנועה, ליסד ועדים ככל ערי אוסטריא ואונגרי, להלחם באחוד הכחות נגד יוקר המזון בכל האמצעים האפשריים. — במרחץ החדש ביואחמסטאל בכיהם, שהוא מוסד הממשלה, החלו לרפא בני רדיום. ממאטים ותשעה הולים הוטב לקסיט. החליים הם רהימטיסמים, מחלות הכליות, דלקת העצבים, נורלגים וכדומה. — לוויין בא מהנה משכים, לראות את התערוכה, כאשר בקשו אישגנזים קנאים להתנפל עליהם להכותם והפוליציא עכבה כידם התנפלו על הפוליציא וסקלו באבנים וככלים פקידים ושוטרים, רבים מחם נפצעו. — בתערוכת העולם, אשר בשנה הזאת בכריסל, נפלה דליקה, כמה ארמנות וישכיות המדורותיהן היו למאכלת איש. הנוק עולה לעשרים מיליון כתר. — אצל בורדא בצרפת נתקל מסע נפישות במסע של משא וליו נפש אדם נהרגו. — בארץ יפן היה מבוול גמור, כמה ערים וכפרים נמהו כליל מעל פני האדמה, הון רב בלי חקר ירד תהומה, 1112 נפיש טבעו כמצילות, רכבות בני אדם רוכצים על פני השדה. — ביום ה' שיז חגגה כל אוסטריא ואונגרי את יום הולדת הקיסר והמלך פראנץ יוסף, המולך זה 62 וכל העמים מעריצים ומקדישים אותו. גם היהודים השתתפו בחג, כמו לפני שנתים והתפללו בכל הקהלות על אריכות ימי המושל הישיש. — הסכסוך בין בולגריא וטורקיא הולך ומתגבר. במקדון נוסדו שוב מחנות רוצחים ושוודים של בולגרים, המזהירים את הבולגרים במקדון, לכל יפרקו את נשקם למסרו לחיל טורקיא, כמו שהממשלה דורשת. והרוצחים הבולגרים, שנמלמו לארץ בולגריא מעוררים קצף ישם נגד הטורקים. האנשים האלה, שהיו רגילים לחיות על חרבם בכל ימי הזדון, אינם יכולים להתרגל בחיי שלום. — הקלירקלים בספרד שוקטים, גם בריטא רוצים לעשות שלום עם ממשלת ספרד, אשר באמץ לבה רפו ידי הכהנים ואבדו חצפתם.

"שמוות". באמצע החרף דן ביה"ד העליון בוויין דין נפלא, שהראה עד כמה חדר הרוח הקלירקלי למקום הצדק. חנונית יהודית בקראקא, אמת פריש שמה, נדונה בכיה"ד למדינה שם למאסר שבעת ימים, כי צררה נפת בניר של עתון דתי קתולי, שעליו היה צלם מצויר. ביה"ד העליון בוויין קים את הדין למרות הערעור של עו"ד קתולי, שאין קרושה דתית בניר של עתון ושום כהן לא הקריש את הצלם ההוא. עתה נודע לי מספירת שופטים, כי הקיסר נעתר לעוה"ד של האשה ד"ר חמורסקי וסלח לה בחסדו. הסליחה הזאת נחשבת בתקון המשפט ממש. אולי יכינו גם השופטים הפולנים בכיה"ד העליון את ערכו. א. ב. ווערנער.

יהודי במועצת החנוך בבוקובינה. בעמל הר"ר שטרנכר נתמנה במועצת החנוך למדינת בוקובינה החכם היוחדי ד"ר ה' טעלער לאדלשום לענינים יהודיים. עד עתה היה נוצרי ממנה על זה. נקה שהוא ידע תמיר, כי בא-בח העם היהודי הוא ולא בהיהודי שבמועצת החנוך בלבוב. טורקים מתגרים ביהודים. זה פעמים אחדות נשמעו שמועות רעות מטורקיא, כי פקידים טורקים מתנהגים בשנאה וכוזון עם יהודים. בית-דין טורקי

ללמוד הכמה ולשוק, פן יסגר מעט מתורתם ומחכירותם. בכל חסידותו המופלגת ובכל שקרו יומם ויליה על התורה ועל העבודה ידע היטב שפות המדינה, אשכנזית והגרית על כדון ובעת הצרך דרש לפני שרים הגרית. סביב מטחו עמדו בניו הרב סמאקאו הרב מברעז והרב מלאפוש. הרבנים מפגיט וסמטמר הספידוהו. תנציבה.

אחינו ההרדים מתרעמים על המניסטר להנוך ולדתות הגראף זיטשי, כי בהכרעה אהת הראה, שאין לפי דעתו שום צרך בהתפלגות הקהלות באונגרי לשתי כתות והוא נוטה להברן יחד. היהודים ההרדים בעיר החוף פיוטע בקשו ממנו, שיסכים, שיפרדו מן הקהלה העקרת, להיות קהלה של הרדים בפני עצמם. המניסטר ענה, שאין שום טעם דתי מכריהם להפרד. אם יהפצו לעבוד את אלקים כמנהג ההרדים, יוכלו להתפלל בכונה יותר מהנאורים או לעשות להם מנין כפי, אבל הקהלה תוכל להיות אחת. כי הפחדם לא תוכל כל אחת לשאת לבדה את עול התוצאות הצבריות. הפסק הזה העציב מאד את ההרדים הרוצים בפרוד והם מתאוננים, שהמניסטר הוא כפוי טובה להם ושכח, שעזרוהו בבהירות.

אם המניסטר זיטשי שכה טובת היהודים ההרדים הנה המניסטר למסכה הירנמי שכה את הרעה, שיעשה לו יהודי נאור. ציר הפרלמנט מעיר הכירה ווילהלם וואישיני הפיל לפני שש שנים את המניסטר הזה ועתה פנהו ליועץ הססרה.

המניסטר לצבא הודיע, כי בראש השנה ישלח להפשי את אנשי הצבא היהודים לשלשה ימים.

שפדחה באויר ונפלה ונפצעה פצעים אנושים, היא יהודית ורוזנפלד היה שמה לפנים. אבותיה עודם חיים בוודריין.

עון נפלא הראו יהודים בעיר בלשא-דירמט. שני אופיצירים נכנסו שם לבית קיה ושלפו תרבותם וקראו צאו יהודים! היהודים לא התו מפניהם וקמו וגולו תרבותם מידתם ומסרון לקומדתה. נגד האופיצירים נערכות הקירה ודרישה.

מ. רוזנבלוט.

מכתב מאשכנז.

בשובע האחרון היה בברלין, הקונגרס העולמי לנצרות הפשית ולהתקדמות דתית, אשר אליו נקבצו באיבה האמונות והדתות מכל קצות תבל. מצד היהודים באו: הרב הרפורמי הירש משיקגו, קירד מונטפריד מלנדון ופרופסור הרמן כהן ממברוק. הראשונים בדרו מנקודת-הראות של דעותיהם "ההפשיות", אולי בשביל זאת נקרא, הקונגרס של נצרות הפשית... והאחרון הבע דברדים אהדים את כל מהותה האסתית של האמונה היהודית. הוא הראה באופן ברור ומפורש את השינות האמונה היהודית להתקדמות הרעיון הדתי הכללי בזה שהיא נוסדה על בסיס מוסרי נעלה ומתוך הוג הדעות שלה עזרה לכל ההתפתחות הקולטורית מימי קדם ועד היום. בין הראויות השונות, אשר הביא להובינה את אמתות הרעיון הזה, נכבדות ביותר: האהדות המפשטה והגמורה של האלקות, בלי אמצעי אנושי כל שהוא, שזה מביא להשקפות נעלות מעל עולם הגשמיות. ביהדות כלולה בתור אחד מיסודותיה הראשיים התורה, לאמר הלמוד וההשתלמות התרבותית, השבת בתור יום מנוחה ויום התרוממות הנפש דתית, ההפש והשתנות הסוניאלית, האהוה והאנושיות הכלולות ברעיון שמירת יום השבת, האנושיות והמוסריות, שברעיון האלקות היהודית עצמן, הן בהשקפת הבניאים והן ביהדות שאחריהם. — בימים האלה, אשר היהדות עומדת במלחמת-קיום קשה מאד, מה נעימים ומה מחזקים דברים כאלה, היוציאים מפי מורה אוניברסיטאי! —

בעוד שלשה שבועות פתח בפרנקפורט הועידה השנתית של ציוני אשכנז, מפני רוב החסר, שיתעסקו בו, תהיה מענינת מאד. ראשית כל צריך להעיר, כי הועידה הזאת, הנקאלת באחת ערי אשכנז הדרומית, תשתדל למהות את ההבדל הבולט, שבין יהודי ההלק הצפוני-מזרחי ובין אלה שכדרום, הבדל אשר באמת רק מוזיק הוא לרעיון הלאומי בכלל ולתנועה הציונית כפרט. ועל כן יתנו מקום בראש לענין התעמולה ואופן ההתקדמות אל כל שרדות היהודים באשכנז. גם בשאלה הפניצית, העומדת על הפרק גם בתוך הארגוניצייה הכללית, ידברו פה ויבקשו אמצעים לפתור אותה לטובת התנועה. עיד העבודה באין, אשר התפתחה באופן רציו מאד בשנים האחרונות יהוונו ג'וב ובקשר עם זה על ענין ההתישבות המשותפת אשר הכיא פרופ. אופנהיסר להקונגרס האחרון. בעקב הועידה הזאת תבוא עבודה ציונית כבירה לימי החרף הבא.

במקום הזה אמצא לנכון, להזכיר גם את הידיעה, אשר באה ללשכה המרכזית הציונית מצד הקהלה הדיסאית, שהוא הפצה לקנות הכל אדמה בארץ ישראל, לנשע זיתים ולהחזיק בה 98 שנים, אחרי הזמן הזה תהיה לקנין הקופה הלאומית. העובדא הזאת היא משמחת מאד ומראה לכל, כי ציוני אשכנז יודעים לרכש להם את הקהלות, אשר עד הנה עמדו מרחוק או גם ביותם איבה אל התנועה הציונית.

עוד ענין נכבד עומד עתה על הפרק בין יהודי אשכנז. הלא היא הארגוניצייה החדשה, שמטרתה לעזור ולהקל לנוודים העברים, העוברים דרך גבולות הארץ, להמלט מהמון הרעות וההרפתקאות המעציבות, שהם פובלים עתה כמדה כל כך גדולה. הארגוניצייה נוסדה ע"י באי"כ הקהלות היהודיות, אשר נאספו לפני איזה זמן לועידה בברלין. מטרתה היא כאמור להישי עזרה לנוודים הכאים מן המזרח ועוברים דרך אשכנז לאמריקה. העזרה תהיה על פי רוב, שיתמכו בנוודים העניים, כדי שלא ישארו נחצי דרכם מספר אמצעים. גם עזרת רופאים לחולים ולהלשים תתן להם וכמו כן בקש עבודה בעד אלה אשר יחפצו

ובכבוד את שתיים שלש העבודות הגסות וכלכד שתוציא את הצרה מכיתה. ובכל זאת במוחים אנו ואתם, שלא תאכה ולא תשמע לכם. מדוע, הלא נוכחה בלי שום פקפוק, שרק טובה לה העצה הזאת ותציל את חייה ואם שלום ביתה? אך הלא הודעתים כבר, שאדם פשוט קשה לו לצאת מן הרגילות ולהתנהג שלא כדרך שאר האנשים החשובים כמוהו. את חייה ואת שלוטה תשליך הנגידה האמללה מנגד כשכיל מנהגה הקדוש, שנהפך לה למין מצוה דתית.

וכן בעניינם. בכל עיר ועיר מערי גליציה חוזרים כמה מאות אנשים ונשים על הפתחים. יש בהם רמאים, אשר להם בית והון בעיר מגורם והם חוזרים על הפתחים, לקבץ איזו אלפי שקל כסף, לעשות בהם אחיז עסק טוב או לתת נדון יפה לבנותיהם, לקחת לחן חתנים הגונים ולהלבישן בגדי טיף ומסמ ועדיים, אבל רובם עניים ממש, ובין אלה תמצאו כמעט מחציתם, שידם תשיג לעבוד כל עבודה, להשתכר לחמם מעמל בפיהם בכבוד. הנה נסו נא להסביר להם, כי רק טוב להם למאוס בלחם העצלות ולהשמר מן העינים הרעות, שבעה"ב הבינונים הרלים מביטים בהן עליהם כבואם לזכותם במצות צדקה, ולאחוז בעבודה, המהיה בעליה בכבוד ובמנוחת הנפש ובבריאות הגוף, הריקים ההם, אם אינם משגעים ולא רשעים והמסנים גמורים מטבעם, יבינו שהצדק אתכם, אלא שבכל זאת יאמימו אזניהם משמוע לשכל מליכם. כי אי אפשר להם לפי דעתם לצאת מגדר הרגילות וממנהג המדינה.

המנהג הבזוי והמרישע והמחפיה הנוהג במדינת גליציה, שכל יהודי חסד לחם יפשוט מיד ידו לאחרים, אבל לא ינסה כלל לבקש עבודה, נהפך כבר למין ובין נהגין, למין "ואין לשנות" ואף אם ידע העני הגליציה, שימות בחוץ בזלעפות רעב לא ירד ממדרגתו, לקחת קרדום או פטיש או חבל הסכל בידו העדינה, ואישה עניה לא תחלל בכורה הלילה, להיות משרתת בבית היהודית הנגידה, לשפושף את כליה ולטהר את בגדיה ולשעשע את ילדיה ולשאת סלה אחריה לשוק, הרי איננה ערלית, ולפי שאיננה ערלית מצוה עליה, לפי דעתה, מן התורה, להתכבז ולפרוק מעליה כבוד אדם, בכור יצור כפיו של הקב"ה. אין בריה בעולם האוכלה לחמה הנם בחסד אחרים, מלבד אלה בני המלכים המפונקים, הכוחרים להיות לבו, לעול ולמשא, לקללה ולשנינה לכל בריה ולא להנות מיגיע כפיים. וכל זאת קבלת הרגילות, מנהג המדינה.

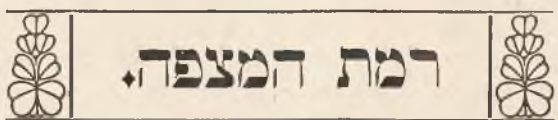
מי שענינים פקחות לו ואוהב להתבונן על כל דבר, לעמוד על אפיו, ימצא מקרים כאלה בכל צעדיו, שבני אדם יכולים על נקלה לשמור נפשם מרעה רבה, אלא שרגילותם מעכבה בידם, אי אפשר להם לפי דעתם להשתחרר ממנהג המדינה, אף שאינו כלל מנהג דתי, שצריכים למסור נפשם עליו, אלא מנהג של אנשים בעלי חנוך רע, שלא ידעו אבותיהם להרגילם לשמור נפשם, לפי שדעת חסרה להם.

אחת מן הרעות הגדולות, המציקות לנו ביהוד בוזמן הזה ובארץ הזאת, היא בלי ספק היקרות האיומה, הרובצת עלינו כאבן מעמסה, וכבר בשל כחצו לישאתה, הכל יודעים, שהמשכרת של יהודי גליציה בכלל לא רבתה בשנים האחרונות, אין אנו בעלי חרשת, לרוש מחיר גבוה יותר בעד פרי עבודתנו אם הוצאותינו התרבו; אין אנו סקידים, לרוש הוספות על שכרנו בימי היוקר; אין אנו פועלים, לעשות קנוניא לשכות מעבודה עד שיוסיפו על שכרנו לפי יוקר מחיר צרכינו; אין אנו עובדי אדמה, להעלות מחיר פרי אדמתנו ופרי כהמתנו עד אין שעור וגבול ולעשות עשר גדול מעמל אחרים בעזרת הממשלה, סוחרים מתוכים אנו, נחנו קונים ביוקר ומוכרים ביוקר והריח הנשאר לנו איננו עתה רב מאשר היה לפני עשרים שנה בימי הזול, אבל צרכי מחיתנו ומלבושנו ודירתנו וכו' נכפלו פי שנים ושלושה לא פחות מצרכי אחרים. העלה פעם על לב מי מאתנו, לחפש אחרי איזו תחבולה, להקל מעלינו את עול היקרות הנוראה? הרינו חושבים זאת למכת מדינה וצרת רבים היא נחמתנו וכזה אנו פטורים כבר מבקש להטיב לנו ולהחליץ מן הצרה והמצוקה. ותחבולה להיטיב לנו ישנה וישנה, אלא שאין אנו משגיחים בה, לפי שאע"פ שהיא בגדר האפשרות הלא אינה בגדר הרגילות ובל דבר שאין אנו רגילים בו תועבה הוא לנו. עבדים הגנו למנהגים, למצות אנשים.

תלמידים נוצרים. ע"כ גזר, שאין לבס כאלה זכות הפומבי, אין הממשלה מכירתם.

רופאים לחולה. עמנו חולה, ארצנו חולה, תרבותנו חולה; כמה רופאים כבר עמלו להעלות ארובה לנו ולא יכלו! אך הפעם יש לדבר על-אדות רופאים ממש, הרוצים להביא רפואה בארץ ישראל לישראל. הרופא הציוני ד"ר בהן ברנשטיין בא"י משתדל ליסד הסתדרות רופאים יהודים בכל העולם, שמרכזה יהיה בא"י ותעודתה היא לכונן מקומות מרפא אצל מעינות חמי טבריה, בתי מרפא של רופאים מומחים ולהטיב מצב הבריאות בא"י ושל העם היהודי בכלל.

אור וחשך. מיסיונר אחד עמד ודרש לפני קהל יהודים ועמל להוכיח, כי היהדות סביאה חשך והנצרות אור, וס"ס, כי שום אדם לא יוכל לפתור דבריו, הקהל שתק, היה שם פקה אחד שאמר: אני אשיב לו. עלה על הבימה ולא דבר מאומה, כי אם צוה להביא לו שני נרות של חלב וסוף מים ומספרים. את הנרות הדליק ועמד והמתין עד שקצר נפש העם. אז זרק מן המים על הלבנות הנרות עד שהתהילו דועכים. אח"כ לקח את המספרים וכרת את ראשי הפתילות והנרות העלו להב זך והוק. אז פתח את פיו ואמר: ראו, המיסיונר אמר, כי הנצרות מביאה אור והיהדות חשך. איך עושים את הנצרות לזרקים עליו מים והוא נעשה נוצרי ואיך עושים יהודי? כורתים ראש הגויה. והנה עיניכם ראו, שבאשר זרקתי מים נעשה חשך אפלה וכאשר כרתי את הראשים נעשה אור.

מכת הרגילות.

אשרי האדם, המבקש עצה ותחבולה בכל מצבי החיים, להנצל מן הרעה הבאה עקב כל שנוי ומכשול. לכאורה שבה ישוא הוא זה, כי מי זה האדם הבריא והשלם ברוחו ובגופו, שאינו מבקש תחבולה להנצל מכל רעה? כל אדם כעברו בחוץ ומרכבה מרקדה לעמתו יטה הצדה, בהרגישו האויר קר ילביש בגדים מחממים, בדרת גשם יפרוש מחסהו, אבל בכל זאת יכיר כל אדם, המחשב דרכו ואינו נמשך בסומא אחרי אחרים, כי תחבולה להנצל מרע יבקש סתם אדם, שאינו לא חכם ולא מופש, רק ברעות מפורסמות וידועות לכל וגם אז לא יתפוש בתחבולה להנצל רק אם התחבולה גם היא מפורסמת וידועה לכל וכל אדם בלי יוצא מן הכלל משתמש בה בכל עת, ואולם ישנם פגעים רעים ומקרים רעים, שאינם רגילים כל כך ואינם ידועים לכל סתם אדם או שהם ידועים לכל, אבל התחבולות להנצל מהם אינן מן המפורסמות, במקרים כאלה אף אם נזחור את ההמון השכסם והזהר, להשמר מן הרעה ולאחוז בתחבולה פלונית ופלונית להנצל, לא ישמע בקולנו, כי האדם הפשוט אינו מתנהג בדרכי חייו רק ע"פ ההרגל, ע"פ מה שהוא רואה אצל ההמון הגדול, וקשה לו מאד לשנות דרכו, אף אם נוכיה לו, כי סכנה בה, ביחוד, נמצא הכלל הזה בפגעים רעים, שאינם באים פתאם ואינם נראים מיד כבאם לעיני כל, כי-אם מעט מעט יפעלו ורעתם לא תגלה אלא לאחר זמן, למשל השכרות וסתם הליכה בשרירות לב ברדיפת התענוגים.

כל עקרת בית יהודית למשל יודעה את הצרות והצעה, שהיא סובלה מן המשרתת הנכרית בכל עת ובכל שעה, מלבד השכר הרב והמוזון היקר והנבחה, שעליה לתת לה, כאלו היתה בת מלך. בכל יום היא מבטיחה לרעותיה ולבעלה, כי גם להם צר אין משרתת נכרית שוה בזמן הזה, כי היא רוצה רק שירכו לה שכר עד אין גבול וישמיעו עבודתה עד שעור הדומה לאפס, ובכל זאת נסו נא להסביר לבעלת-בית יהודית, כי אחרי שאין המשרתת שוה את שכרה ואחרי שהיא רק מקצרת חיי גבירתה בדרכיה, כחצפתה ובעצלותה, עליה להדול מהבנים משרתת נכרית אל ביתה, וכי תאמר איך אשפושף את הכלים ואמחר את הבגדים בעצמי וככבודי, תענוה הלא אין השרות הקטנה הזאת שוה כשום אופן את השכר הרב והעצום ואת כל הצער והכעס, שייסבלו כל בני הבית ממנה. בעלת הבית — אם אינה מפשיית גמורה — תכין שהצדק אתכם, תכין גם, שכראי היה אפילו שתעשה בעצמה

נענש לשלם קנס ומיד העבירוהו את הנכול. אם איזה רמאי גליציה נתפש באמרו, כי רבי הוא וממיט בזה חרפה על רבני גליציה, דמו בראשו, אבל עלינו להתרעם על השטח לארוב לבני גליציה, כאלו היו כלם בחזקת נוכלים, לבני שום עם לא יארכו על הגבול ואף לא לצוענים, רק ליהודים.

הפרוד ביהודי אונגרי. הממשלה באונגרי קבלה על עצמה כפי הנראה, לעמול לחבר את שתי כתות היהודים, באדנבורג בקישו היהודים החרדים רשיון לעשות בית קברות מיוחד להם, שרמון העיר לא נתן את הרשיון, כי אינו רואה צורך שיפרדו היהודים לשתי כתות, הוששים אנו, שהחליץ הזה מלמעלה יועיל להרכות את הפרוד ולא להעבירו.

עלילת הדם באונגרי. כידוע העליל העתון הקלריקלי "אלקוטמני" על יהודי קאָוועשד פלך זמפלן עלילת רם, לנקום בהם על מפלת הקלריקלים בכחירת. הוא ספר באותות ובמופתים, כי יהודי זה אחרי הדר בבית האשה נוקסכונים, סחב נערה נוצרית, המשרתת שם, על הגג, סתם את פיה ותפיש בדפקה להוציא דם, אלא שנבעת ברעש אנשים שקרבו, הנערה העידה, כי אמת הדבר, אך בחקירה ודרישה נודע להשופטים, כי שקר העידה, ה"אלקוטמני" ספר גם, כי בקשה היהודית לתת ישור לאם הנערה לחשות, עתה הומינה האשה היהודית את האכרית ואת השופטים ואת עורך ה"אלקוטמני" לדין.

רות שילד האונגרי. כבודסמט במלה העדה העירונית את בית-הקברות הישן של הרחוב וואיצין, העצמות הוצאו והשרדה יהיה לקרקע של בנינים, בין הקברים האלה מתנוסס קבר איש נפלא, אשר מצבתו עונדה עומדת ועליה חרותים המספרים 1854—1740. היהודי הזה חי אפוא קי"ד שנה וזה אמת, אבל לא רק בארץ-ימיו היה היהודי הזה אחד מפלאי דורו, כי-אם גם כמעשיו ובהצלחתו, שמו היה יהודי ישראל לוי, ונולד במרנשטין והיה נאמן ביתם של הקיסרית מריא תרזיא ושני בניה הקיסרים יוסף וריאופולד השני ושל הקיסרים פראנץ ופרדיננד ושל נאפוליון הראשון. תארו הרשמי היה "היהודי מספיק החצר של הקיסר הרומי והמלך האונגרי". בימיו לא היתה ליהודים רשות לגור בערים הראשיות והוא יצא מן הכלל ודר חליפות בוויין, כפעסמט, כפראג, כפרסבורג וכפאריז ובכל הערים האלה היו לו ארמנות וכנקים, גם הלך לרגלי עסקיו לארצות המזרח והמערב, בעודו בחור בבית אביו המיליונר שלחחו הכהן הגדול המתולי לרומא, להוליך שמה הון רק מאה, שלא יכול לבטוח בשליחות הזאת גם ככהניו, הקיסר לאופולד הומינה לאכול על שלחנו עם כל שרי המלוכה, לכבדו על אשר לא נפתה למורד המדיארי רקוצי, לתמכו, לכבוד כזה לא זכה עוד יהודי באוסטריא עד ימיו. הקיסרית מריא תרזיא שלחחהו בתור "שרכץ" לשרסבורג כהשיאה את בתה למלך צרפת, הקיסר נפוליון הגדול קראהו לפאריז, לסדר את עניני הפיננץ הצרפתית. אח"כ היה גם "שרכץ" בין נפוליון ובין בת הקיסר פרנץ וסדר את עניני הנדן של הוונג, כעבור זה כבדו נפוליון באות כבוד, כאשר נפל נפוליון משך ידו מכל עסקיו וישב במנוחה כפרסבורג ועשה צרקות גדולות עם אהיו. בן ישמונים שנה שב רוח העסקים לפעמו והלך לווין והריח הון רב כפרוא, הקיסר פרדיננד כרכו במכתב ידו ליום הולדתו המאה. עוד הקיסר פרנץ יוסף השתעשע עמו ושמע מפיו ספורים מימי נעוריו בהיותו כבר בן ק"ט שנה והתהלך בוויין בלי משענת, בן ק"י שנה השתוקק עוד לעבוד עבודה פיננצית את הקיסר, אך חפצו לא נעשה, כי נפל עליו חשה, שתמך את קושוט המורד בכסף, כי נכדו ושני בני נכדים עמדו בצבא המורדים האונגרים ונתפשו. לוי חש ווינה, להשתדל בעדם, אך הקיסר לא נתנהו לראות פניו ולא עוד אלא שגם הוא נתפש וישב שבוע בכלא. נכדיו נדונו לסיתה, יתר ימיו בלה כפרסבורג ובשנת תקצ"ד הלך לכודסמט להתרפא, ושם מת פתאם. הונג עלה לארכע מיליוני זהובים, א"צ.

גזירה חדשה ברוסיא. אחרי שגזר המניסטר לחנוך הרוסי, כי גם בכתי-ספר של יחידים נוהגות הגבולות היהודים נוכח, שיש גם ליהודים עצמם כים מיוחדים להם ושם אי אפשר להגביל, כי אין בהם

ואישתו הנזכרת כ"ד ניסן שנה זו (3). ר' יקותיאל זלמן לנדא נזכר גם בפנקס בהכ"נ הרמ"א דף כ"א ע"ב: ויזכור אלהים לטובי נשמי היקר והמשיביל הח"ר יקותיאל בר משה ז"ל בעבור שאשתו רעכיל בת כמר אברהם ז"ל נתנה צדקה בעד הזכרת נשמתו עולמית בשכר זה וכו'.

משה ציפורש" (פראנקל) מונטשטריפט שנת 1867 ע' 154, סוקולוב, האסיף שנה שניה ע' 453. בבעית כתוב ההכח הרבני בחדשים גם ישנים ע' 26 (הוספה לדברי ימי ישראל מנרץ תרגום שפיר הלך ז"ל) כי אותו ר' יקותיאל ב"מ משה הלוי, שהתום שלישי ביום הנולד בין מנהיגי ד' ארצות, הוא ר' יקותיאל ב"ד משה בעל ספר קצור עמודי גולה (קראקא, שלי"ט) התחם שמו: "הדר בקיץ פוזנן" ונעלם ממנו, כי הם שני אנשים שונים והראשון דר בקראקא והוא היה מנהיג מדינת פולין קצן קצן ולא פולין גדול. את ספרו של ר' יקותיאל זלמן ב"ד משה מוזנא סביאים כל החכמים בשם, קצור עמודי גולה מנון בן יעקב ב"אוצר הספרים ופערלס ב"מונטשטריפט" לר"ז פראנקל שנת 1864 ע' 416 והרבני ב"חדשים" גם ישנים" הנ"ל מלכר ח"ד פרידברג (חד בודא כביכול) שסביאי בהדפוס העברי בקראקא ע' 10 בשם "קצור סמי" (2).

(3) ראה מאמרי ר' משה עברלש" בהמצפה ע"ש.

את ידידנו המשיביל מר זעליג פריינדליך פה נברך במז"ט לארוסו את מ' שרה דייטשער בקולאווא. צבי ריש ורעיתו — סטרליסק. מעמקי לבבנו נגיש במז"ט לידידנו החשוב מר זעליג פריינדליך לארוסו.

ברוך נעבל ורעיתו — סטרליסק. מעמק לבי תבענה שפתי במז"ט לאחי היקר המושלם מר זעליג ולכלתו מ' שרה דייטשער לארוסו. מז"ט להורי.

היושע פריינדליך — סטרליסק. הנני מברך במז"ט את ידידי הרב החריף מויה יונה תאומים בן הרה"ג אב"ד פה לחתונתו עם בת הרב הג' מויה ישראל אשכנזי בסערעט.

אנשל יוסט — וויעלקי אָמשי. מקרב ולב עמוק נברך במז"ט את ידידנו מר יעקב זיידען בראפטישיץ לארוסו עם מ' שפרינצה שפאטין בליזענסק. צבי גראַסבארד ורעיתו — זאביא.

מעמקי לבי אברך את רעי מר יצחק צימערמאן ספה במז"ט לארוסו עם מ' אסתר מושל בדומברובא מאיר הייבערג — ירוסלב.

ארשת שפתי לא אמנע מהזיע ברוב אהבה וכבוד מקרב לבי לרעי מנוער החביב מר יצחק צימערמאן פה במז"ט לארוסו. שרגא שלעפריג — ירוסלב.

ברגשי גיל ואהבה הנני מברך את ב"ד כ"ר משה אהרן וואהרמאן ואת רעיתו מ' עפעי בפפד"ט במז"ט ללדת בנם.

ברוך פעלד — ליזענסק.

בידידות ואהבה נברך את ש"ב מר יעקב זיידען מראפטישיץ לארוסו עם מרת ישפרינצה שפאטין מליזענסק.

פיבל ואחותו פסל פלק — יסלו.

ספר טוב הנם!

כל הקונה מזינו את הספר הסנציונלי רב הענין

הידות ההגרות הנפלאות

על דבר עשירת השבטים

בעד ישי כתרם יקבל עמו יחד ספר טוב וגדול כמותו חנם וחפשי. בספר הזה יזכה רק מי שיקנה מעכשו. שום יודע עברית ואוהב ספרים אל נא יפסיד את שעת הכשר הזאת. — בוקיפה (נאבנאהטע) אין כדאי לשלוח כי מחיר הזקיפה בבית הרואר 55 הלר.

אונזערען פאמיליען עמפעהלען וויר

דיא קאלינער ציכונג-רעיוע זויפ'ס בעסטע.

ערך מוזן, גראם אחר שומן הוא חמש אחריות. ע"פ הקביעות הזאת הם קוצבים ערך המזון של כל מאכל ומאכל והקטניות הן למעלה מכלן. יכן הדין בכמהין ופטירות.

מאכלי קטניות, שערך מוזנם שוה לכל הפחות לערך המזון של מאכלי בשר, עולים בשמינית מחיר הבשר בזמן הזה. הסכון הכסף הוא איפא למעלה מכל ספק מבלי שנגרע מקיבתנו ומדמנו ערך המזון. אם מוציאה אשה עשרים שקל כסף בשבוע לארוחות בשר בכל יום, תוציא רק שנים וחצי אם תבין ארוחותיה בקטניות ובשאר מיני צמחים. אבל כאמור אין אנו יועצים כלל לחשוך בשר מן הבית. אם פעמים או שלוש בשבוע תכשל מאכלי צמחים טובים ניב תחשוך סכום עצום בישנה מבלי שירגיש הנוף מנרעת ככהו וברדמו ובבריאותו.

על זה יש אמנם להשיב, כי להרבות במאכל צמחים לא יסבול החיך, המזן ימאס ולא יוכלו בני הבית לאכלו די צרכם. אבל יש תשובה: במה דברים אמורים אם יבשלום באופן פשוט כאשר תבשלנה האכרות. אבל בזמן הזה, כאשר רבו אוכלי הצמחים, כבר חשכילו בכמה בתים לעשות מטעמים ומגדנות ממיני הצמחים כמו מבשר. את זה יש לנו ללמוד מן האשכנזים הדרומיים, המה יודעים להבין מיני מעדנים מקמח, אשר שמם יצא בכל הארץ. הרוצה לבחון ולהתרגל במזונות כאלה, יקנה לו בבית מסחר ספרים ספר בשול מאכלי צמחים וילמד לחשוך כסף. ספר טוב כזה הוא למשל הספר החדש *Wie kann man Fleisch ersparen? erprobte Rezepte zu nahrhaften u. schmackhaften Mittagsgesichten ohne Fleisch.* Von Wanda Moser-Friedrich (Konrad Greithleins Verlag in Leipzig).

תולדות אנשי שם בכראקא.

מאת פ. ה. וועטשטיין.

ר' משה לנדא.

(סוף)

שישה בנים ושלוש בנות היו להג"מ משה הלוי לנדא: (א) ר' אליעזר; (ב) ר' מנוח, שמתו שניהם בחיי אביהם בשנת שכ"א, זמן קצר מאד קודם לפטירתו, ונזכרו שניהם יחד לפניו ואצלו בפנקס החי"ק דף כ"ג ע"ב: "ונשמט אליעזר ומנוח בני משה הלוי שלי"ט"; (ג) ר' יונה, שנפטר בשנת שמי"ג: "ונשמט ר' יונה בר משה הלוי ז"ל" (דף מ"ב ע"ב); (ד) ר' אברהם, אלוף, שמובא בפנקס הצדקה יום כ"ב חשוון שס"ח וני חשוון שס"ט בשם חתן ר' זיסל, שהיה (ר' זיסל) חמיו זקנו של פרנס קראקא ור' ארצות ר' שמחה בונם ב"ר אברהם מוילנא בזווג ראשון (פנקס החי"ק קפ"ג ע"א); (ה) ר' יקותיאל זלמן, מנהיג קראקא והמדינה, שנמצא חתום ד' תמוז שנת שני"ה בועד דר' ארצות ביריד לובלין (2) וימת ג' חשוון שע"ד: "ונשמט במ' יקותיאל זלמן בן מהר"ר משה לנדא הלוי ז"ל ביום ו' ג' חשוון שע"ד לפ"ק" (דף ס"ו ע"ב); (ו) ר' בענדט אבסלראד, שמש בכהכ"נ מושב זקנים, שנערך ז' אב שע"ח: "ונשמט הר"ר בענדט אבסלראד בן הר"ר משה הלוי השמש בכ"ה הקמנה במושב זקנים ביום א' ז' אב ונקבר למחר ביום ב' ערב מ' באב שע"ח לפ"ק" (דף ע"ג ע"א); (ז) מרת מלכה, אשה חשובה גדולה, שמתה בישנת שלי"ה ונכתבה עליה הזכרה מיוחדת ומובאה בשם "זצ"ל" ה"תצביה", חזיון בלתי נפרץ בזמן ההוא: "וזכור אלוהי נשמת מרת מלכה זצ"ל בת משה הלוי ת' נ' צ' ב' ה'" (דף ל"ו ע"א); (ח) מרת אסתר, שהלכה לעולמה בשנת של"ז: "ונשמט מרת אסתר בת הר"ר משה הלוי" (דף ל"ח ע"ב); (ט) מרת גיטל, אשת הקצין, פרנס הדור, ראש העיר ומדינת פולין קצן ר' יעקב עברלש אחי אשתו של הג"מ יוסף כ"ץ בעל שארית יוסף, שנפטר (ר' יעקב) כ"ט ניסן שני"ו

מכמה מנהגים דתיים כבר השתחררו רבים, אע"פ ששמייהם רק טובה לנו, ותחת המנהגים הדתיים קבלנו על עצמנו מנהגי המדינה, רגילות של עצלות המחשבה של נבערים מדעת, של חסרי מוסר וגדות טובות.

כאמת אין דבר נקל מלמצוא תחבולה, להקל עול היקרות מעט מעל שכמנו. התחבולה היא להשתחרר מן המנהג של יטמות, מנהג אנשים, שאינם שוקלים מעשיהם בפלס התבונה — שאי אפשר להם להכין ארוחת הצהריים מזינה ומבריאה בלי בשר, אין חפצנו להטות את הקוראים אל דעת הצמחיים, המדירים הנאה מן הבשר, אע"פ שענינו הרואות, שישנם בכל ארץ ובכל עיר משפחות שלמות, שאינן מעלות בשר וכל דבר מן החי על שדחנן וחיות רק מן הצמחים ומנהגן זה לא הזיק להן חלילה לבריאותן, אלא אדרבה הן נצולות בעבורו מכמה חליים ומיחוסים, הבאות על האדם עקב הבשר והחלב, שהוא מכניס אל קרבו. חפצנו בזה רק להראות דרך איך לחשוך הוצאה רבה מבלי לגרום נזק לבריאות, אנו רוצים רק לשים לאל את הרעה המוטעת של רוב נשינו, כי אי אפשר למזון מבריא ומזון בלי בשר. כלל גדול יש לרופאים כי אין להשיגה על סהות מיני המזון, להזין את האדם, כי אם על איכות חמרו, כלומר לא תלחם והבשר בתור כאלה משלימים לאדם את החמר, שהוא מפסיד יום מנשימתו מזיעתו ומנקביו, כי אם חמרים חמיים ידועים שבמזונותיו ואין חלוק מאין יקה את החמרים המזינים האלה.

עתה עלינו לבחון, איזו הם החמרים החמיים, שהאדם צריך להזיק גופו ובריאותו שלמים וחזקים, ואח"כ איזו מזונות מכילים בקרבם את החמרים האלה, ובסוף באיזו מיני מזונות ישנם החמרים הנחוצים בשעור רב כל כך עד שביאו תועלת גם לביסנו. בשאלות האלה כבר עסקו חכמים רבים וכאו לידי מסקנות טובות ומעיילות גם לבריאות וגם לכיס, אך רק לאט לאט תמצאנה מסקנותיהם מסלות בלבנות הנשים קשות הערף, האוחזות רק במנהג המדינה, כאלו לא היה אפשר לעשות אחרת. אבל מה שההמון בכלל לא יחפוץ לשמוע לטובתו, יוכלו יחידים נבונים, אשר כח ועוז בלבנם להשתחרר ממשפט קדום, לעשות ולהיות נבדלים לטובה מכל-ההמון הרב, האומט אונו משמוע דבר אמת, ולהם דברינו ערוכים. — הבשר הוא עתה המזון היקר בכל מיני המזונות ואם תמצא ידנו להכין ארוחתנו ממזונות אחרים, שאינם נופלים בחמר מין ומכריא ממנו, מי זה מוחה בירדנו להמיר את הבשר במזון דומה לו ולהמעיט הוצאותינו ולהקל עלנו הקשה מעל צוארינו?

אדם כינוני צריך למחיתו להכניס אל קרבו 450 גראם חמרים מרכבים מפחם ומים (קאָהלענהיראט), ששים גראם שומן וק"כ גראם חלבון ביצה. אחת היא לגוף מאין יקה את ישעור החמרים האלה ובלכד שישנים. עתה מובן מאליה שעלינו לכקשם במיני מזונות העולים לנו בזול, אם רק יספיקו לנו את השעורים הנ"ל וחכנו לא יכחל בהם. והנה הרכבת פחם ומים יספיקו לנו הלחם, תבשילי הקמח, ירק, חלב וכו', בהם נמצאים לרוב עמילן ונפת. ששים הגראם שומן אנו מוצאים במזונות שונים, לא רק בשומן של בע"ח ובחלב והמאה, כי-אם גם בשמן צמחים, כפירות וביהוד כאנזים, נשארין רק 120 גראם חלבון ביצה, שכל אדם צריך להביא אל קרבו ביום ויש להעיר, שאין הכונה על חלבון ביצה ממש, כי החלק חלבון של הביצה מכיל פ"ז אחוזים מים ורק י"ג חלק חלבון אמתי ולא חנם קראו חז"ל לביצים "מיא דביעין", אבל החמר הזה נמצא לא רק בביצים (י"ג מאיות), כי אם יותר בכשר (כעשרים אחוזים) ועוד יותר בקטניות (פול ועדשים), עד ל"ד אחוזים. הרי שיש אפשרות על נקלה להשלים את מאכל הבשר ואת הביצים אם מחיר אלה גבוה יותר מדי; צריכים רק להסיר משפט קדום ומנהג זמוני קדמוני מן הלב, ולזה נוסף עוד, שהקטניות נוחות להתעכל מן הבשר.

ועתה נבחן את מיני המאכל ע"פ ערך חמר המזון שבהם. קבעו חכמים, כי גראם אחד עמילן (שטאַרקע) או גראם אחד נפת הוא אחרות אחת של

(1) באותו דף ועמוד מובא נפטר לפניו (לפני ר' יונה הלוי) מיום ה' אדר שפ"ג.
(2) נגמר ונעשה יום א' ד' תמוז שני"ה לפ"ק נאום פינחס הלוי תורוויץ מקראקא ונאום מרדכי אופלר מפוזנא ונאום יקותיאל בן מהר"ר משה הלוי ז"ל איש לנדא ונאום יהודה ליוון במהר"ר מרדכי זלה"ה ונאום משה בן לא"א יעקב ישראל הנקרא

אנציקלופדיא עברית לכל מקצועות תורת ישראל, ספרותו ודבריו ימיו בעשרה כרכים.
 ספר נחוץ לכל הרבנים, הסופרים, המשכילים ולכל בן תורה וחוגה בחכמת ישראל.
 יצא לאור הכרך הרביעי, המכיל את הערכים מן האותיות ד' ה' ו' ז' ח'.
 מחירו אצל המו"ל 3 דולרים-15 כתרם והמשלם ע"י "המצפה" יקבלהו מאמריקה חפשי כעד 12 כתרם מכורך.

בבית המערכת של "המצפה" נמצאים הספרים האלה למכירה:
 דעמביצה, כריכת יופי תולדות הרבנים בלבוב ושאר גדולי ישראל שני חלקים K. — 4.
 ורקעם, אורה למושב תולדות רבני אלטונא, האסבורג, וואנדסבעק (אחי"י) 1.50
 דובין דר. שלמה השארת הנפש " רזי עולם על כל מיני מסתרים בלמודי ח"ן או בתות דתיות " 1.
 פרס ויהודה על אמונות ודעות ומנהגים שקבלו אבותינו מאת הפרסים ודתיים " 1.50
 האמונה בשתי רשיות ורשומיה בספרות ישראל " 1.
 תהלת הכסילים הוצאה שניה עם תקונים והוספות מאת המחבר " 2.
 ברוך שפינוזה ברגשי אהבת אלהים המים והאש בסוד חכמי תרשים ונבוכי להש " 40
 נגינה וכרי זמר במקרא " 40
 אדם ובהמה לפי הדת והפילוסופיא והדין והטבע " 40
 אספת כתבי המדע " 40
 ספור יצירת העולם במעשה בראשית תורתנו " K. — 1.
 שני לוחות הפילוסופיא על אמונות השניות ודעות האחרות " 1.
 שטערי דר. שלמה רובין זיין לעבען אונד זיינע שריפטען (אשכנזית) " 1.
 סהיר כל אלה בלי שכר המשלוח.

מארגמאל 7 אויגוסט

צאחל 960

קאנקורם*

בעה"טס פועשענדיג דעם אין דער יודישער קולטור-געביידע אין מארגמאל וואקאנאטען ראבלינגער-פאסענס ווירד דיעמטש נאכשטענדיגער קאנקורם אויסגעשריבען.
 בערערבער האבען נאכצווייגן:

- 1 הערפראגארבעטע תלמודישעס וויסענע ענגשער-בענד דער ווירדע דער נעמינדע שארגמאלס.
- 2 בערענגענען אים זינגע דעם S 11 דעם געלעטעס פאם 21 מערץ 1890 וויינגענעק-בלאטש נ"ו עווענטועלל דיספעני פאן דעמעלבען.
- 3 ריא עסטערוויישישע שטאטאביטורעראשפא. דער פאסטען ווירד אים זינגע דעם S 28 דעם שטאטעס דער קולטורגעביידע פראוויאריש אויך 3 יארע פעריליערען נאך אכלויק דיעווער צייט ערשאלגט ריא שטאטלייזונג.
- דער געזאלט ווירד דער קולטוראט סיסטעמאירען געווענע זינד בים 7 אקטאבער 1910 צו הענדען דעם געזעצונגענען קולטורגעביידענען צו איבערליבען. דער פערזינדענע דער קולטורגעביידע דער יאריום לאנדעסבערג.

מרות המוסר

מאת ישראל סירקיס

המחבר העברי סלל דרך הדין בפילוסופיה וואו מנהל תעלות חכמה במסגרת נפש האדם הוא תופש כל דיו המסות. שצמח את הרעות המוסכות במורת המוסר של סדר החברה. הוא מופך את כל השקרים המוסכות ומעידם על אמתתם. קוויא לכלל אנשי השמו האמת וטריאה מקורי המחבר הוא פילוסוף עמקן ונב"ד בעל סגנון פשוט ומורן לכלל. ככל פרק ופרק הוא מנהל המון אמתיות מפל את ומחכות, ספר כזה לא נכתב בתוכנו זה מאות בשנים. המחבר באוסטריא נמסר להמצא " מחזור 140 כתרם עם פירוש ע"י ארטימיסטריא של המצפה " ISIDOR KRIEGER Friedland bei Mistek (Mähren) פערזענדעט פרוורטאס-אניר פיאקער-פייטשען אים פירמא קערן-לערער נע-שניטשען צו ביליטשען פרייען פערזאנר פער נאכארהאמע.

Prawdziwe Schichta Mydło z marką „Jeleń“ prasowane jest tak:

Główna fabryka Jerzy Schicht T. A. firmy
 znajduje się w Aussig, w Czechach.
 Fabryki filialne istnieją w Wiedniu, w Mor. Ostrawie i w Ringelshain w Czechach.
 Jest tu wyłącznie austriackie przedsiębiorstwa, pracujące wyłącznie austriackim kapitałem i właścicielami są austriacy.

האטעל ציפפער, לעמבערג HOTEL ZIPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration MAJER KATZ, Rajfana 9.
 Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרוח של ה' מאיר כאטי ז"ל בלבוב, ברחוב רייטאנא 9
 הגורעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרון הכשר אף למהדרין מן המהדרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החדרים תקנו מחדש ונערכו בטוב מעם ודעת ובנקיון עצום מתאימים לצרכי החיים, במאור אלקטרי, גם בחדרים מיוחדים לרחצה ובכל הקומפורט הדרוש לרוח העת, ונחת שלהני מלא דשן, גם סניף מיוחד למאכלי הלב נערך על ידי ברהוב סטאניסלאוו 4 מול האכסניא שלי במאכלים ערכים לחך, למען השביע רצון את כל הדרושים לשכני

עבי הירש ציפפער.

הסתדרות אמנה. (KREDIT-UNION)

סניף הדיש בקראקא רחוב גראדזקא 32
 המשרד פתוח בכל יום משעה 9 עד 1 לפני הצהרים ומן 3 עד 6 אחה"צ. בשבת ויו"ט סגור.
 תכלית מוסד הכנס הזה של אנודת-שותפים גדולה היא להרים המצב הכלכלי של יהודי גליצא כמתן הלוואות כוול, תמיכת כל התאמצות להסתדר, המתגלה באיזה מקצוע כלכלי, וכיבוד כיסוד מחסוני תעשייה ואגודות כלכלה מכל המינים ועזרה כדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של סוהרים ובעלי מלאכה יהודים.
 הננו מזמינים את אחינו בכל מקום שהם, לקנות מניותינו בנות 25 כתרם, ולהפקיד אצלנו פקדונות כסף נגד 4 אחוים מטאה עסקא.
 הנהגת הקרדיט-אוניון.

טאפעלטרויבען

אללערפיינסטע דעססערט סארטען, זיסס, גראָססבעריג, טעגליך פֿריש פאם שטאַק 5 קילא קאללי קראנען 3.50 בעיענעהאניג, פֿיינסטע קוואליטעט 5 קילא קר, 9.50 L. ALTNEU, Versecz 15, Ungarn.
 האטעל ורעסטוראציאן כשר לבע"ב יהודים של שלום אהרן ראזענטאל בלבוב, רחוב רועזניצקא 13 טעלעפאן נ"ו 1314
 פערשיעדענע פלום- & בעטשפֿעדערן צו דען בילליגסטען פרייען ליעפערן APTOWITZER & WAHLER Geflügel, Gänsefett u.

לקוראים עברים!

יצא לאור:
 לקורות הקראים בגליציה מאת ראובן פאהן.
 בו נמצא חומר חשוב ומלבב ע"ד ישוב הקראי בגליציה, קורותיו ורשימת "הכמיו" ותולדותיהם. המחיר 40 הלר בטרקאות. כן נמצא עוד מספר מצומצם של הספר "מחיי הקראים" מאת הסופר הגיל. מחירו K1.20
 לקונה שניהם ביחד רק K 1.10 להשיג מאת:
 Mendel Akselrad in Halicz (Galizien)
 לשדכנים.
 לנערה יפת תאר מחונכה הנך יהודי, בעלת מעלות ומדות טובות, ממשפחה מיוחסת מאד, שיש לה נדון 3000 כתר, אני מכשך חתן מתאים בעל עסק.

